

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

23.08.2023

м. Київ

№ 298

Збереження і розвиток державності
України в умовах війни та миру

Заслухавши доповідь віцепрезидента НАН України академіка НАН України С.І.Пирожкова «Збереження і розвиток державності України в умовах війни та миру», Президія НАН України констатує, що ухвала 16 липня 1990 р. Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України та 24 серпня 1991 р. Акта проголошення незалежності України стала кульмінацією багатовікової історії державотворення України.

Історія України – це фактично історія національно-визвольної боротьби українського народу за свою державу. Ця боротьба була спрямована на визволення українського народу з-під іноземного панування та здобуття національної державної незалежності.

Українці, як й інші європейські народи, формувалися волелюбними і завжди прагнули мати свою державу, а в часи її відсутності піднімалися на боротьбу за її відродження. Це обумовило становлення та розвиток у народу України ідентичності, орієнтованої на цінності свободи, гідності та персональної самореалізації, які глибинно резонують із цінностями Західного світу.

Процес самоствердження української нації, її державності виявився надзвичайно довготривалим і неймовірно складним, вкрай суперечливим. А останнім часом обернувся ще й на трагічно кривавий, що змушує націю доводити своє право на існування, захищати незалежну суверенну державність у збройному спротиві одній із наймогутніших військових потуг у світі – армії сусідньої Російської Федерації.

Відкрита і повномасштабна збройна агресія РФ, відверто антиукраїнська риторика і заперечення права України бути суверенною державою стали реальною загрозою для української державності та актуалізували ряд проблем щодо її збереження не лише під час війни, а й після її завершення.

Агресія Росії спричинила також суттєві зміни міжнародних відносин і активізувала процес формування нового світового порядку. У цих умовах Україні важливо визначити свою позицію у складному і суперечливому процесі геополітичних трансформацій, а також власну стратегію досягнення миру.

Проблематика формування та розвитку української державності в історичному контексті та на сучасному етапі ґрунтовно висвітлена у публікаціях науковців Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, зокрема у підготовлених авторськими колективами за керівництва академіка НАН України С.І.Пирожкова Національних доповідях НАН України «Україна як цивілізаційний суб'єкт історії та сучасності», «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз», «Євроатлантичний вектор України», «Україна: шлях до консолідації суспільства», монографії «Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини» (академік НАН України С.І.Пирожков, член-кореспондент НАН України Н.В.Хамітов).

Інститут історії України НАН України видав праці «Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення» (Т.С.Водотика, В.В.Головко, С.В.Кульчицький, член-кореспондент НАН України Л.Д.Якубова), «За Ідентичність і Незалежність. Війна Росії проти України: історичні передумови, геополітичні паралелі. У 2-х кн.» (відп. ред. академік НАН України В.А.Смолій, упор. член-кореспондент НАН України Г.В.Боряк, член-кореспондент НАН України О.В.Ясь), «Випробовуючи долю, гартуючи волю. Україна й українці в ХХ – на початку ХХІ ст. У 3-х кн.» (член-кореспондент НАН України В.М.Даниленко, член-кореспондент НАН України Л.Д.Якубова, В.В.Головко, Г.Г.Єфіменко, В.О.Крупина, С.В.Кульчицький, О.Є.Лисенко, Р.Я.Пиріг, В.В.Скальський, О.В.Стяжкіна), «Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство» (член-кореспондент НАН України С.В.Віднянський, А.Ю.Мартинов).

В Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України побачили світ видання: «Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність» (член-кореспондент НАН України О.О.Рафальський, Я.С.Калакура, О.Я.Калакура, М.Ф.Юрій), «Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми» (член-кореспондент НАН України О.М.Майборода, член-кореспондент НАН України О.О.Рафальський, член-кореспондент НАН України Г.І.Зеленько, В.А.Войналович та ін.), «Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії» (В.А.Войналович, В.Є.Єленський, В.О.Котигоренко та ін.), «Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні» (член-кореспондент НАН України Г.І.Зеленько, член-кореспондент НАН України О.М.Майборода, М.С.Кармазіна, В.О.Ковалевський та ін.).

В Інституті держави і права ім.В.М.Корецького НАН України опубліковано праці «Наукові засади державотворення і правотворення: історія. сучасність і перспективи» (за заг. ред. академіка НАН України Ю.С.Шемшученка), «Сучасний унітаризм: доктрина і практика» (академік НАН України Ю.С.Шемшученко, академік НАПрН України О.В.Скрипнюк, О.В.Батанов та ін.), «Правова доктрина і державність: вектор взаємозв'язку» (за заг. ред. академіка НАПрН України Н.М.Оніщенко). «Стратегія політико-правового розвитку України до 2030 року» (член-кореспондент НАПрН України І.О.Кресіна, В.П.Горбатенко, В.А.Явір та ін.).

У Державній установі «Інститут всесвітньої історії НАН України» видано праці «Україна – Росія: на рубежі геополітичного розлому», «Наративи історичної пам'яті в політичному транзиті України та Росії». «Россия: беспутье агрессора» (член-кореспондент НАПрН України В.М.Ткаченко).

Водночас в умовах сьогочасної збройної агресії РФ проти України та невизначеності перспектив повоєнного розвитку нашої країни необхідно активізувати здійснення систематичних досліджень української державності та наслідків воєнних дій для України і світу.

Президія Національної академії наук України постановляє:

1. Доповідь академіка НАН України С.І.Пирожкова «Збереження і розвиток державності України в умовах війни та миру» взяти до відома.

Схвалити діяльність установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України щодо комплексного аналітико-прогностичного дослідження проблематики збереження української державності в умовах розв'язаної РФ проти України агресивної війни та викликів повоєнного розвитку країни.

2. Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України (академік НАН України С.І.Пирожков):

2.1. До 10.10.2023 завершити підготовку до друку Національної доповіді НАН України «Збереження і розвиток державності України в умовах війни та миру» (далі – Національна доповідь).

2.2. Після публікації Національної доповіді:

– надіслати її до Офісу Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України, інших зацікавлених міністерств і відомств;

– забезпечити презентацію громадськості основних положень зазначеної доповіді, зокрема через засоби масової комунікації;

– розмістити повнотекстовий електронний варіант Національної доповіді на веб-сайті НАН України.

2.3. Спільно з Національною академією правових наук України, Національною академією педагогічних наук України, Національною академією мистецтв України, Національним інститутом стратегічних досліджень, закладами вищої освіти України активізувати роботу щодо підготовки наукових і науково-популярних праць, проведення наукових заходів з проблематики зміцнення української державності, розв'язання нагальних політико-правових, соціально-економічних, демографічних та культурних проблем повоєнного відновлення та розвитку України, зміцнення суб'єктності Української держави на міжнародній арені.

3. Відділенню економіки НАН України (академік НАН України Е.М.Лібанова):

3.1. Здійснити протягом III кварталу 2023 р. прогнозне оцінювання чисельності та структури населення України на період до 2035 р.

3.2. Розробити до кінця 2023 р. пропозиції щодо стратегії збалансованого розвитку територій України у повоєнний період.

4. Відділенню історії, філософії та права НАН України (академік НАН України В.А.Смолій):

4.1. Вважати одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень розроблення актуальної проблематики з історії української державності, а також широку популяризацію цього сегмента наукового історичного знання.

4.2. Розширити тематичний спектр досліджень з проблематики протидії російській агресії у 2014–2023 рр., повномасштабної агресії РФ проти України з 24 лютого 2022 р., національної стійкості України, моделей збереження національної ідентичності під час війни та після її закінчення.

5. Інституту держави і права ім.В.М.Корецького НАН України (академік НАПрН України О.В.Скрипнюк):

5.1. Протягом жовтня-листопада 2023 р. завершити підготовку та надіслати до органів влади наукову записку «Державний суверенітет України: правові проблеми становлення та реалізації».

5.2. Протягом 2023–2024 рр. опрацювати питання та подати до Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України, інших зацікавлених органів влади пропозиції щодо механізмів реалізації кримінальної та міжнародно-правової відповідальності РФ за злочини, вчинені під час війни в Україні.

6. Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України (член-кореспондент НАН України О.О.Рафальський) протягом 2023–2024 рр. підготувати і видати колективну монографію «Концепція соборності України: витоки, еволюція, політична актуальність» та аналітичну записку «Політична актуальність концепції соборності України».

7. Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського (член-кореспондент НАН України Л.А.Дубровіна) продовжити наповнення спеціалізованого блоку «Електронні колекції» е-бібліотеки «Україніка» та «Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини».

8. Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (академік НАН України Г.А.Скрипник) у місячний строк опрацювати питання та подати пропозиції щодо:

– оцінювання втрат і руйнувань культурної спадщини установ НАН України внаслідок збройної агресії РФ;

– зміцнення статусу української мови як державної.

9. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Секцію суспільних і гуманітарних наук НАН України (академік НАН України С.І.Пирожков) та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ